

Verslag Deskundigengroep Dierziekten

Risicobeoordeling HPAI 22 juni 2022

Aanwezig (online): Arjan Stegeman (voorzitter), Nancy Beerens, Francisca Velkers, Wendy Wolters, Mart de Jong, Roy Slaterus, Annemarie Bouma

Inleiding

De vorige bijeenkomst van deskundigen is geweest op 1 juni 2022. Sinds die tijd zijn er vijf uitbraken met hoogpathogene aviaire influenza (HPAI type H5) bij commerciële bedrijven geweest en één uitbraak bij een kleinschalige locatie in Rotterdam. Er worden nog steeds dode wilde vogels gevonden die besmet zijn met HPAI type H5, bij Grote Sterns aan de kust betrof het grote aantallen vogels.

LNV heeft een aantal vragen opgesteld voor de deskundigengroep dierziekten. Kunt u de antwoorden toelichten en in de beantwoording van de vragen onderscheid maken tussen de inschatting van de kans en de onzekerheid die bestaat in deze inschatting?

Vragen en verslag

1. *Hoe duidt u de huidige HPAI epidemiologische situatie in Nederland?*
 - a. *Bij gehouden vogels*
 - b. *Bij wilde vogels*

Er worden bij Wageningen Bioveterinary Research veel dode wilde vogels aangeboden voor onderzoek op HPAI besmetting. Het percentage positieve vogels van het totaal aantal ingezonden vogels is ongeveer 63%, dat is beduidend hoger dan in de vorige periode (mei). Er zijn de afgelopen drie weken 61 vogels positief bevonden op HPAI H5N1, van de in totaal 97 ingezonden kadavers. Het betreft o.a. sterns, ganzen, Jan van de Genten en Kokmeeuwen en deze waren afkomstig uit de kustgebieden, Gelderland, Utrecht en Noord Holland.

De sterns in Nederland zijn waarschijnlijk hier besmet geraakt; het lijkt niet waarschijnlijk dat ze de infectie uit een ander land hebben meegenomen. De genetische analyse heeft laten zien dat de virussen uit de sterns verwant zijn aan andere wilde vogelvirussen in Nederland. De virussen uit de sterns uit Texel en Zeeland lijken op elkaar, terwijl in sterns in Zeeland en Den Haag ook een tweede virusvariant werd aangetoond. De uitbraak bij sterns is dramatisch voor de Nederlandse populatie van deze soort. Grote Sterns vliegen niet landinwaarts, wat het directe gevaar van verspreiding vanuit deze soort naar gehouden pluimvee landinwaarts reduceert. Wel leidt de virusvermeerdering weer gemakkelijk tot infectie van andere soorten, wat het risico verhoogt. Opgemerkt wordt dat de mate waarin wilde vogels ziek worden of sterven na infectie sterk kan verschillen. Nu valt op dat veel sterns dood gaan. Deze hebben overlappende broedlocaties met andere vogelsoorten. Het is dus niet duidelijk in hoeverre bijvoorbeeld Visdieven en Kokmeeuwen, andere vogels en overlevende sterns besmet zijn en voor virusverspreiding kunnen zorgen. Dit maakt de duiding van de situatie erg onzeker.

Ook bij gehouden vogels op bedrijven zijn nog uitbraken geweest. Het virusisolaat uit de uitbraak in Biddinghuizen II is identiek aan die van het bedrijf Hierden IV. Beide verschillen op 2 en 4 posities in het genoom van de isolaten uit Hierden V en Hierden VI.

Er is ook bij een Grauwe Gans nabij Harderwijk virus aangetroffen, met een variant die lijkt op de uitbraken op bedrijven in de buurt (Biddinghuizen, Hierden).

De deskundigen interpreteren de gegevens als volgt. Er is uitgebreide HPAI H5N1 viruscirculatie bij wilde vogels en het lijkt meer te zijn dan begin juni. Ook worden er nog besmette ganzen gevonden, en zijn er andere vogelsoorten gekomen en besmet geraakt die er in de winter niet

waren. Deze zomergasten hebben de besmetting naar alle waarschijnlijk hier opgelopen. De vogelsoorten die hier gedurende de zomer zijn broeden hier en hebben inmiddels jongen, waardoor de gevoelige populatie is toegenomen. De vier hierboven genoemde uitbraken bij pluimvee zijn besmet door eenzelfde bron uit wilde vogels, of er is sprake van tussenbedrijfstransmissie.

2. *Geeft de ontwikkeling in de afgelopen drie weken aanleiding om de risico-inschatting van 1 juni jl. aan te passen?*

Gezien het bovenstaande schatten de deskundigen de kans dat een pluimveebedrijf in Nederland wordt besmet zeker niet lager dan op 1 juni is gedaan; het risico voor Nederland als geheel wordt eerder hoger ingeschat. Wel geven de deskundigen aan dat de locatie van het pluimveebedrijf in Nederland van invloed is op deze inschatting.

3. *Hoe groot acht u op dit moment de kans dat een Nederlands pluimveebedrijf wordt besmet met HPAI ten opzichte van de beoordeling op 1 juni jl., als de ophokplicht van toepassing is?*

De deskundigen schatten de kans dat een pluimveebedrijf in Nederland met HPAI H5N1 wordt besmet in als medium tot hoog. De onzekerheid is hoog en de kans hangt ook af van de locatie van een bedrijf in Nederland (zie onder), de mate waarin de infectie in wilde vogels spreidt en de mate waarin de actieradius van wilde vogels na het eind van het broedseizoen (nu) weer toeneemt. De infectie in sterns is over het hoogtepunt, al is zeer onduidelijk hoe het gesteld is met andere wilde vogelsoorten waarin de verschijnselen misschien minder duidelijk zijn.

In voorgaande jaren werd de ophokplicht stapsgewijs ingetrokken. Dit gebeurde voor verschillende regio's in Nederland in de loop van enkele weken.

In regio's 4, 5, 15 en 20 zijn sinds oktober 2021 geen uitbraken geweest bij gehouden vogels. In regio's 8, 11, 17, 18 en 19 is de laatste uitbraak meer dan twee maanden geleden.

Dat geldt ook voor de regio's in waterrijke gebieden: regio's 2, 3, 4, 12, 14, 16.

De laatste uitbraken waren in regio's 1, 6, 7, en 9.

De regio's zoals op de kaart staan zijn niet specifiek voor de HPAI situatie gemaakt; het is een indeling op basis van gemakkelijk vast te stellen grenzen. Misschien is er voor de huidige HPAI situatie een andere indeling te maken die meer rekening houdt met de risicobeoordeling voor HPAI besmetting van een pluimveebedrijf. Van alle betreffende vogelsoorten zijn kaarten te vinden op www.sovon.nl.

4. *Hoe groot is de kans in de bovengenoemde regio's op vogelgriepbesmetting van een pluimveebedrijf in die regio*

- a. *als de ophokplicht daar van toepassing blijft*
- b. *als de ophokplicht wordt opgeheven*

a. In de regio's 4, 5, 8, 11, 17, 18, 19 en 20 lijkt het risico lager, een beoordeling die wordt gedaan op basis van het ontbreken van HPAI positieve bevindingen onder dode wilde vogels sinds mei en het ontbreken van uitbraken in pluimvee in de aangrenzende gebieden in Duitsland en België waar al gedurende meerdere weken geen ophokplicht meer geldt. De kans van besmetting van een pluimveebedrijf wordt in deze regio's ingeschat als laag tot matig, met een grote onzekerheid die vooral afhangt van de mate van circulatie van HPAI onder jonge wilde vogels en het uitbreiden van hun actieradius na het broedseizoen.

b. Als de ophokplicht wordt opgeheven, wordt de kans op besmetting van een pluimveebedrijf in deze regio's als matig ingeschat, waar bij de kans het hoogst is voor die bedrijven die binnen 5 kilometer nabij grote waterpartijen zijn gelegen (bv IJssel en Maas) of bijvoorbeeld dichtbij natuurgebieden liggen die wilde (water-)vogels aantrekken. Zie voor de onderbouwing het antwoord op vraag 5.

5. *Kan op basis van vóórkomen van wilde vogelsoorten die worden geassocieerd met HPAI een specifiekere indeling in gebieden worden gemaakt wat betreft besmettingsrisico van een pluimveebedrijf?*

- a. *Op basis van welke criteria zou een indeling worden gemaakt: bijvoorbeeld risicovogelsoorten, welke vogelsoorten, afstand van pluimveebedrijven tot de leefgebieden? (zie bijgevoegd document 'kaartjes ...')*
- b. *Welke gebieden zijn op grond van de criteria bij 5a te onderscheiden ten aanzien van de kans op introductie vanuit wilde vogels?*

Er is bij de vergadering een kaart met vogeltellingen gepresenteerd; de tellingen zijn gebaseerd op de wintervogeltellingen. Het beeld kan nu, in de zomer dus, anders zijn. Volgens het kaartje zijn in Drenthe ook veel wilde vogels aanwezig, net als in het zuiden van Groningen. Dat maakt het lastig om een andere indeling in gebieden te maken dan de indeling in de 20 regio's. Het aanbrengen van veel details in zo'n indeling, dus kleine gebieden, achten de deskundigen niet verstandig, omdat de onderbouwing daarvoor ontbreekt en het betrekkelijk arbitrair is. Uit eerder onderzoek dat is uitgevoerd in Europa (o.a. samengevat voor EFSA door Gonzales et. al., c.s. 2017¹) bleek dat een afstand van 5 km tot een rivier of andere waterweg, en ook een regelmatig met water overstroomd gebied, een risicofactor was voor een besmetting met HPAI of LPAI. Heel Nederland is feitelijk waterrijk, zeker in vergelijking met andere landen. Tenslotte wordt opgemerkt dat het aantal besmettingen en vondsten van wilde vogels uiteindelijk gering is ten opzichte van het aantal aanwezige vogels. Dat maakt dat toevalsprocessen hier een grote rol spelen. Bovendien speelt mee dat de jonge vogels nu gaan uitvliegen en de volwassen dieren ruien, waardoor ze zich gaan verplaatsen over grotere afstanden. Dit leidt tot een grote mate van onzekerheid. De deskundigen zien daarom geen mogelijkheden om zonder uitgebreid onderzoek een andere gebiedsindeling te maken ten behoeve van een risicobeoordeling.

Het voorstel is om de huidige regio-indeling aan te houden en dan te kijken of in bepaalde regio's de laatste tijd geen besmette wilde vogels zijn gevonden. Dit zijn regio's 4, 5, 8, 11, 17, 18, 19 en 20. Daar zijn vanaf 1 mei jl. geen besmette wilde vogels gevonden en er zijn ook geen uitbraken geweest. In aangrenzende gebieden over de grens zijn ook geen besmettingen gevonden. Alleen in het noorden van Duitsland was in juni nog een besmetting, maar dit bedrijf lag dicht bij het Duitse deel van de Waddenzee.

Al met al schatten de deskundigen de kans in bovengenoemde regio's 4, 5, 8, 11, 17, 18, 19 en 20, als de ophokplicht van toepassing is, in op 'laag tot medium', dus lager dan in de andere regio's. In die andere regio's is de kans op besmetting matig tot hoog en als de ophokplicht wordt opgeheven hoog.

6. *Als bij vraag 5 een andere indeling is voorgesteld, kunnen de deskundigen de kans inschatten van besmetting zoals geformuleerd bij vraag 4?*

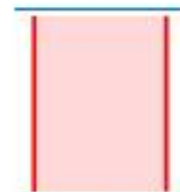
¹ <https://efsa.onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.2903/sp.efsa.2017.EN-1282>

De 20 regio's in Nederland

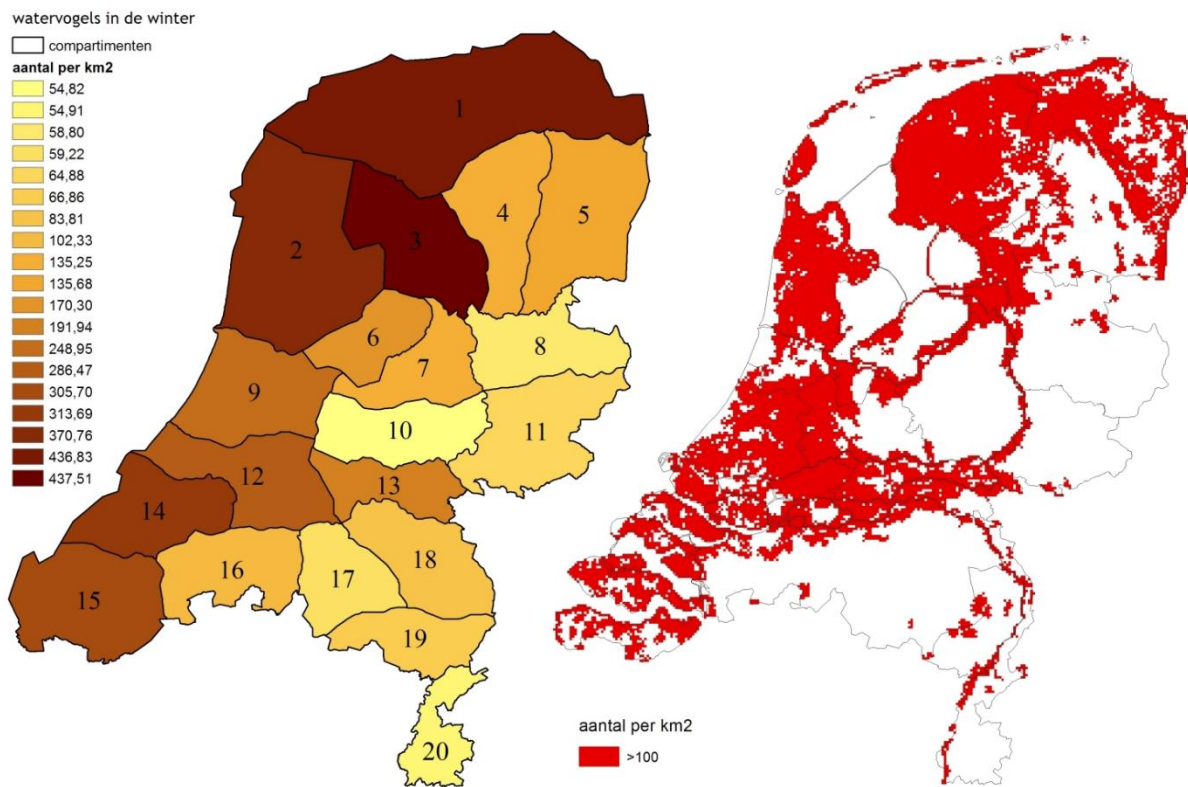
Compartmenten Nederland

Legende
□ Compartmenten

Auteurs: Geon
Datum: 17-11-2020
Schaal (A0): 1:1.425.408
Vertrouwen
IT - de landbouwer gaat online
www.landbouwer.nl
© 2020 Geon, Wageningen

Indeling in regio's en watervogeldichtheid

Bron: Sovon Vogelonderzoek Nederland